

BIA-P. 2.3.1/2-12

นิพพานที่นี้และเตี้ยวนี่

(ชุดลอยปทุม อันดับ ๑๒)

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ๗
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ๗
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวผู้สุดเร่จร
จะทุกข์ทนทั้งคนวัน	พิฆาตกันบมิประมาณ ๗
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๗
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกมองผ่องพันภัย ๗
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตภัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งปถพี ๗

พ.ท.

๒๕๒๓

นิพพานทีนและเด็ยวัน

[ชุดลอยปฐม อันกับ ๑๒]

คำบรรยายพิเศษของ

ท่านพุทธทาสภิกขุ

ในชุด “มหาวิทยาลัย ฯ ๑๐ ชั่วโมง”

ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา

๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓

ศรัทธาบริจาคน

ของผู้สนใจในธรรม

ปรากฏนามในท้ายหนังสือนี้

พิมพ์ครั้งที่ ๑/๕,๓๐๐ เล่ม

มิถุนายน ๒๕๒๔

บางนาที่ ท่านมีมัน

รสอะไร	ไม่ประเสริฐ	หรือสุทธิ—ศานต์
ยิ่งไปกว่า	รสของการ	“ไม่ต้องได้”
ไม่ต้องเป็น	ไม่ต้องอยู่	ไม่ต้องตาย
ไม่ระหาย	ไม่สงสัย	ไม่กังวล
ไม่หวั่นไหว	ไม่ถือ	ร้ายหรือดี
ไม่กลัว	หวังที่	มันสับสน
เช่นจวนได้	หรือจะได้	แต่กลายเป็น
เป็นไม่แน่	ว่าตน	จะได้มัน
รส“ความว่าง”	อิมโอะชะ	ตลอดกาล
เป็นสัมปราย—	โหวหาร	พระอรหันต์
ดูให้ดี	บางนาที่	ท่านมีมัน
แต่ที่ท่าน	ดูไม่ดี	ไม่มีเอย

พุทธทาส อินทปัญโญ

อนโฆทก

การพิมพ์หนังสือธรรมะ นั้นเป็นธรรมดา ในสมัย
ที่โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างถึงขั้นนี้ เวียนหัวหัว มี
เหตุผล และการแก้การอนโฆทก, จึงขออนโฆทก.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลคำเดียว มีความหมาย มาก
หลายประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎ
ของธรรมชาติ ทุกชั้นทุกตอน แห่งวิถีชีวิต ของเขา,
เมื่อความชั่วร้ายอยู่อย่างดาษดื่น นี้โดยส่วนตัว และ
สังคม, หรือทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะไม่รู้ถึงสิ่งที่เรียกว่า
ธรรมะอย่างถูกต้อง ตั้งแต่เกิดแล้ว เพราะต้องอยู่
ในโลกนี้ตลอดชีวิต ในระสอระวัตรอันเกิดจากกฎประเพณีที่
ผิดธรรมะ นั่นเอง. สัญชาติ ก็น่าสนใจใคร่คน ชอบชมชอบ
คิดในระสอระวัตรนั้น และเครื่องเติมโตในหน้าที่การ
งาน มีลัทธิวิเศษนิยม ก็น่าสนใจ. นี้เมื่อทั้งตัว. มหากวีเคสส
ที่ลึกลับลึกล้ำ คนเห็นเป็นว่า ไม่ดีต่อมีธรรมะอะไรก็ให้
เสียแล้ว; แต่ได้เห็นว่ามีหัวใจคนดีก็ให้ใจดีต่อ
ตลอดกาล เป็นนพแล้ว. เขาเห็นว่า หน้าที่ของเขามีสอง
อย่าง แต่เขาเห็นใจ สนองความดีต่อคนดีก็ใจดีเท่านั้น.

โลกส่วนใหญ่นี้ กำลังขาดอยู่ในสภาพเช่นนี้ จึง

เร่ร่อนได้ดั่ง โลกที่กำลึงชาติ แกลนคราม สังขาร สังขาร สังขาร -
ภาพ; มีแต่ธรรม ลือชื่อ มีพระคุณ กษัตริย์ในวัง
ซึ่งมี ด้บที่ปรากฏอยู่ในโลกปัจจุบัน. แม้จะมีพระดีก็มี
องค์ไร ทั้งรอยรอยงาม สนุกสนานกับสักทาทิ ก็ยังมีเติม
ไปด้วยสักที่นี้มีในสมัยปัจจุบัไว้โลกจักไว้ในโลก นับตั้งแต่
ไปพัดใจ คอรัยขึ้น ล้นชานาถ ภัยล้อม หนีภัยพ้น สักที่
ชม สดงามแกลนคราม สดงามเหลือ และพระคุณพระ
พระคุณ ระนงค์ ชมนั้น มีมีความเหลือมั่งคั่งด้วย ล้นมีรัก
คมสิ้น, ภายใต้น้ำด้วย กันทั้งโลก แม้ในสมัยนี้ซึ่ง
อยู่ในธรรม โดยสุจริต. ผลแห่งธรรม อันงดงาม มีค่า
และมี ทันหา ธรรมะ มี อยู่ใน โลก.

บาททุก เขาจะคิดว่า มีน้ำเงิน สักที่ชื่อไม่ได้เสียแล้วที่
จะมีในใจเป็นใจนั้น. มีรอยให้เป็นที่เรียบร้อย และผล
เป็นคุณตามลือ เข้าเมื่อตานลือมี กะเขาด้วยสักคนหนึ่ง ก็
แล้วกัน โดยไม่ต้องลงละตายโลก สักที่ใครมีภาพ ก็ยังลืออยู่ใน
สรรพได้มี แต่มิรู้พระใด. แต่พอได้ยินชื่อ ธรรมะ ว่าสักนั้น
เห็นผล ลือชื่อนับ มี ให้อย และ เขลีย์ แล้ว ได้ ตาม แต่ และ
มี คือ มี; เขา สัก ทั้ง มี ตั้ง แห่ง กัน ใหม่ เพื่อ ผล นี้
โลก นี้ มี ตาม แต่ ด้วย ด้วย โดย ด้วย ซึ่ง มี เร่ อีก
ละ ธรรม นั้น แล้ว; ซึ่ง ได้ พ ตาม กับ แต่ เพราะ ธรรม ซึ่ง
ธรรม กัน นี้ กระ มี ทุก อัน เพื่อ พระ คุณ มี ธรรม ซึ่ง มี
ตาม นี้; การ มี มี มี ชื่อ ธรรม มี มี แล้ว แล้ว ก็ ลือ แต่
มี เมื่อ ด้วย ธรรม ซึ่ง มี มี.

การรู้จักธรรม คือการรู้เอาธรรมนั้นอย่างถูกต้อง ครั้น
มีผลอยู่ในใจแล้ว สักใด แม้ในยามใดก็ตาม ย่อมรู้สัจจะอยู่
กับจิตใจ อย่าง ยี่สิบ ๒๐๑. มิฉะนั้น ย่อมมีความสับสนใหม่ ย่อม
มีไม่เป็นที่แน่นอน ความหลงผิด สำนวนผู้ที่มีธรรมอย่างแท้-
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้ เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อตนเอง ย่อมยากขึ้น มิได้โดยง่าย แม้ว่าจะมีความเชื่อ
ที่แท้ สักใดก็ตาม หากมีสักเพียงไร. ผู้ประพฤตธรรม ย่อม
รู้สัจจะในสัจ เมื่อรู้สัจจะอันได้ประพฤตธรรม น้อมใจได้ทำ
หน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง. ความโกรธพัวพัน ใน
ข้อนี้ ทำให้รู้สัจจะในสัจ. มิฉะนั้น ความสับสนนั้นเป็นมาตา
คือ สับสนทาง การเห็นธรรม คือ ๓๓ ๓๓ ๓๓ ๓๓ ๓๓ ๓๓
หรือที่ใด มีในทาง สับสนในธรรมเหล่านี้ เสียแล้ว.

ธรรม: ย่อมเป็นเหตุให้เกิดอย่างถูกต้อง รู้จักมี
ใจดีด้วยจิตใจ และจิตใจอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
หรือพบสัจจะ ได้โดยง่าย สัจจะเพียง มิทราบเพียง ๒๐๑ อย่าง
ถูกต้อง คือเป็นไปเพื่อ สันติสุขสันต์บุคคล และ สันติภาพ
ของสื่อนรวม โดยสันติเถียว, มิฉะนั้น กิจทุกภาคทั้งนี้ อัน
เกิด แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน และบุคคลชาติต่าง, มิใช่
ตามคำสอนโลก หรือเห็นแก่เงิน แม้แต่ตนเองเถียว. คือ
ที่เรียกกันว่า ชาติ, ชาติต่าง, หรือ ย่อมเป็นผลโดยดี ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤตธรรม. ข้อนี้ หมายถึง ความว่า ๒๒๖๓ มิใช่ สัจ-
จะอันมีผลโดยดี, มิใช่ สัจจะ มิใช่ สัจจะ มิใช่ สัจจะ
เพราะประพฤตธรรม เป็นต้น มีที่เถียว.

เขา มีทาง หู ลมกร ลึกลง ภายใจ สำนวณี ภายใจ เพื่อได้
รู้ลึกลึก ทั้งนั้น อย่าง ถูก ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
อย่าง ลมกร ลึกลง มี ใช้ มี ทาง หู ลมกร ลึกลง ภายใจ สำนวณี ได้ ว่าง
ลึก ๆ นี้ เขา ตก เป็น ทาง ของ คนใด สอน ไป ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง กั้น อยู่ โดยมาก ใน โลก ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
เขา มี ลมกร ลึกลง ภายใจ ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ทาง หู ลมกร ลึกลง ภายใจ ๆ นี้ สำนวณี โลก แต่ ใน คณิตศาสตร์ นี้
จะ มี เป็น โลก เป็น โลก กั้น ว่าง ได้ โดย ลมกร ลึกลง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
คน ใน โลก กั้น ได้ เช่น นี้ โลก กั้น ก็ เป็น โลก ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง หรือ เป็น โลก ของ พระ นริศ ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง เพราะ เป็น โลก กั้น ลมกร ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง

ทาง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ลึก ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ทาง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง
ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง

ผู้สอนหนังสือ

เมืองพนมเปญ, โชน
๑ มกราคม ๑๕๑๕

คำปรารภ

เนื่องจากดิฉันได้มาปฏิบัติธรรมในสวนอุสมมูลนิธิต
เป็นเวลาครบ ๑ ปี ได้ตั้งใจจะพิมพ์คำบรรยายของท่านอาจารย์
พุทธทาสสักชุดหนึ่ง เพื่อเป็นการเผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์
แก่เพื่อนพุทธบริษัททั้งหลาย ตามกำลังของตนเองที่จะทำได้
ดิฉันขอบรมขรมบรรยายของท่าน ในเรื่อง "นิพพานที่๗ และ
เตยวน" มาก จึงขออนุญาตจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้น เพื่อถวาย
ท่านอาจารย์พุทธทาสสำหรับแจกเป็นธรรมทานแก่สาธุศิษย์
และผู้สนใจทั้งหลาย ณ สวนโมกขพลาราม ในวาระเข้าพรรษา
ปี ๒๕๒๔ นี้ แต่แล้วได้มีผู้ที่ดิฉันเคารพนับถือและญาติมิตร
สนิทหลายท่าน ดังมีรายพระนาม และนามซึ่งพิมพ์ไว้ท้าย
หนังสือเล่มนี้แล้ว ได้แสดงความจำนงที่จะร่วมอนุโมทนาใน
การพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ด้วย ดิฉันก็ยินดีอย่างยิ่งในศรัทธา
ของท่านเหล่านั้น จึงได้จัดการพิมพ์เพิ่มเติมขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง
ซึ่งจะได้ทำให้บรมขรมบรรยายในข้อนี้ได้กระจายออกไปอีก อัน
อาจจะทำให้ท่านผู้ที่ยังมิได้ฟังหรืออ่านบรมขรมข้อนี้ ได้พบกับ
"นิพพาน" ได้

เสียตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ไม่ต้องรอก่อเมื่อตายแล้ว
หลังจากที่ท่านได้อ่านด้วยความตั้งใจและพิจารณาด้วยความคิด
เห็นของท่านเอง

ขอให้ท่านผู้ที่ได้ร่วมกุศลธรรมทานครั้งนี้ทุกท่าน
และผู้ที่ได้อ่านธรรมบรรยายนี้ จงได้พบชีวิตจริง ที่สะอาด
สว่าง สงบ และจงได้พบ "นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้" ซึ่งจะ
ทำให้ชีวิตของท่าน เย็นลง เย็นลง จนปราศจากความรุ่มร้อน
ในที่สุดโดยทั่วทุกท่านเถิด.

มาลี ผาสุกวนิช

สวนอศม

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๔

นิพพาน^{๗๗}และเดียน^{๗๘}*

ท่านที่เป็นภิกษุราชภัฏ จะต้องลาสิกขา ทั้งหลาย,

การบรรยายแบบมหาวิทยาลัยต่อทางสุนัษ ๑๐ ซ.ม.
ของเราเป็นครั้งที่ ๔ นี้ ผมจะพูดด้วยหัวข้อว่า นิพพาน^{๗๗}
และเดียน^{๗๘} ดังได้เคยพูดมาแล้วในตอนก่อน เกี่ยวกับนรก
และสวรรค์. ถ้าเป็นอย่างที่แท้จริง ต้องเป็น^{๗๗}และเดียน^{๗๘}
คือเป็นสันติภูมิ^{๗๙} แล้วก็ไต่กล่าวไว้ถึงนิพพาน ก็ต้อง^{๗๗}
และเดียน^{๗๘} ซึ่งจะได้พูดกัน ก็คือที่กำลังจะพูด^{๗๘}เอง.

* คำบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุ ในชุดมหาวิทยาลัยฯ ๑๐ ชั่วโมง
ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓ เวลา ๑๕.๐๐ น.

พุทธบริษัทรู้เรื่องนิพพาน ไม่สมบูรณ์.

เรามีการศึกษาไม่สมบูรณ์ **ศึกษาพุทธศาสนาไม่สมบูรณ์** แล้วก็ฟันเฟือด้วย **พุทธบริษัทจึงไม่รู้เรื่องนิพพานโดยสมบูรณ์**; มันก็ต้องบรรลุนิพพานไม่ได้, ไม่ได้รับรสของนิพพานตามที่ควรจะมี.

ที่นี้ขอให้มองให้เห็นว่า ถ้าไม่มีนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธศาสนา. ที่นี้คุณต้องยอมรับข้อนี้เอาไปคิดพิจารณา; ถ้าไม่มีนิพพาน จะเป็นพุทธศาสนาไม่ได้; ไม่ใช่พุทธศาสนา, หรือไม่มีพุทธศาสนา. ที่นี้ถ้าไม่รู้จักนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท.

ถ้าถือตามความหมายที่ถูกต้อง เป็นพุทธบริษัทกันทั้งที ก็ต้องรู้อะไรที่เป็นหัวใจ หรือสิ่งที่สูงสุดของพุทธศาสนา; เพราะฉะนั้น เราจึงต้องมีความรู้เรื่องนิพพานโดยถูกต้อง, ปฏิบัติอยู่เต็มตามที่ควรจะทำปฏิบัติ, แล้วก็ได้รับผลเท่าที่ควรจะได้รับ ไม่มากก็น้อย; อย่างนี้ต่างหาก จึงจะเป็นพุทธบริษัท; จะถือเสียว่า บวชเหลือๆ แดงๆ แล้วก็จะเป็นพุทธบริษัท ถ้าไม่รู้เรื่องหัวใจของพุทธ-

ศาสนาเสียเลย มันก็เป็นแต่เปลือก เป็นแต่บัญญัติ เป็นแต่
ตะเบียน ทำนองนั้น.

ทีนี้ขอให้คุณทดสอบดู ตามที่ผมกำลังจะพูดต่อไป
ว่า ความรู้เรื่องนิพพานของเรา กำลังมีอยู่อย่างไร? ในที่
ทั่วไป รวมทั้งคุณเองคนหนึ่งด้วย. คุณคอยพิจารณาดูว่า
คุณมีอย่างนั้นหรือเปล่า?

รู้จักนิพพานเพียงว่าถึงยาก, จะถึงต่อตายแล้ว.

เดี๋ยวนี้ในเมืองไทยเรา ประชาชนถือว่า นิพ-
พานเป็นสิ่งที่ยากนักยากหนา ในการที่จะถึงได้. และ
เป็นของเหลือวิสัย แล้วพ้นสมัยที่จะถึงได้แล้วในสมัยนี้. นี้
คุณคิดอย่างนั้นหรือเปล่า? คุณเล่าเรียนมาอย่างนี้ คุณมีความ
คิดต่อพระนิพพานอย่างนั้นหรือเปล่า? “มันยากเกินกว่าจะถึง
ได้ แล้วก็เหลือวิสัย, แล้วก็สมัยพ้นสมัยแล้ว, ไม่ต้องเอา
เรื่องนิพพานมาพูดกัน”. ถ้าคุณกำลังมีความรู้เหมือนคน
ทั่วไปอย่างนั้นแล้วละก็ เราก็จะต้องพูดกันใหม่.

แล้วเขารู้หรือ ถ้อยคำอยู่ว่า ต้องสร้างบารมีตายเกิด ๆๆ
เรื่อยไปเป็นหมื่นชาติแสนชาตินั้นจึงจะนิพพาน; หมายความว่า

ว่าเข้าโลงกันหมิ่นหนแสนหน จึงจะถึงนิพพาน. ถ้าคุณเคย
ได้รับความรู้อย่างนี้ หรือเชื่ออยู่อย่างนี้ ก็ขอให้เตรียมตัว
สำหรับจะพูดกันใหม่แล้ว.

แล้วก็นิพพานนั้นถึงต่อตายแล้ว ผมคิดว่าเรามี
ความเชื่ออย่างนี้กันมากทีเดียว. นี่เราบอกว่านิพพาน
ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ไม่ใช่ต่อตายแล้ว; เพราะว่า การศึกษา
หมาทางตัวนั้นสอนตัวนั้นๆ; สอนว่านิพพาน แปลว่าตาย
ของพระพุทธเจ้า หรือของพระอรหันต์.

ในโรงเรียนเขาสอนว่า คนตายเรียกว่าตาย, พระเจ้า
แผ่นดินตายเรียกสวรรคต, เจ้านายตายเรียก พินาลัย อนิจ-
กรรม อะไรเรื่อย ๆ มา, ช้างตายเรียกว่าล้ม, เพื่ออธิบายคำว่า
ตายตัวเดียว. เขาเอาคำว่าตายนี้ ไปให้เป็นอาการของ
พระพุทธเจ้าหรือของพระอรหันต์. นี่ เด็ก ๆ ก็เข้าใจว่า
นิพพานคือตาย แล้วจะได้อะไรกันเล่า? พอนิพพานก็คือ
ตาย ตายแล้วจะได้อะไรกัน? แล้วจะนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้
ได้อย่างไร? นี่นิพพานต้องที่นี้ และเดี๋ยวนี้.

บ้างว่า นิพพานสูญเปล่า ไม่มีอะไร.

ที่นี้เขายัง พุดกันอยู่อย่างทำลาย, เป็นการทำลาย
หมดว่า นิพพาน^๕นี้จืดชืด ไม่มีรสชาติอะไร, นิพพาน^๕นี้สูญ-
เปล่า, ไม่มีอะไร ว่างเปล่า สูญเปล่า ไม่มีอะไร; ก็เลยหมด
กัน.

ตามทีกล่าวมาทั้งหมดนั้นก็คือว่า ไม่มีใครสนใจ
นิพพาน ไม่มีใครรู้สึกว่ นิพพานเป็นเรื่องที่ควรสนใจ
และคุ้มค่า ที่ไปสนใจเข้า. เคียง^๕นี้ก็ไม่มีใครสนใจ
นิพพาน แม้ในเมืองพุทธ ประเทศไทยชาวพุทธ เมืองพุทธ
นี้ ก็ไม่มีใครสนใจในนิพพานซึ่งเป็นตัวแก่นแท้ ปลายทาง
ของพุทธศาสนา. นี้ผมยังยืนยันอยู่ว่า ถ้ายังไม่รู้จัก หรือ
ไม่รู้เรื่องของนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท; ถ้าไม่มีเรื่อง
ของนิพพานก็ไม่ใช่พุทธศาสนา.

ที่นี้ขอทำความเข้าใจกันใหม่ เรามีความเชื่อมีความ
เข้าใจกันอยู่อย่างนั้นนะ. นี้ขอทำความเข้าใจกันเสียใหม่,
แล้วจะได้เชื่อกันเสียใหม่. อย่าเป็นพุทธบริษัทที่ไม่รู้จัก
พุทธศาสนา; ถ้ารู้จักพุทธศาสนา ต้องรู้เรื่องนิพพาน.
ฉะนั้น เราอย่าเป็นพุทธบริษัท โดยที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา.

เพราะว่าเราเกิดมาโดยทะเบียน พ่อแม่เป็นพุทธ ลูกก็เป็น
พุทธ มันก็มีโอกาสที่จะเป็นพุทธบริษัทได้โดยไม่ต้องรู้
พุทธศาสนา. นิพพานมิใช่เรื่องเหลือวิสัย

ขอให้เป็นพุทธบริษัทที่รู้จักพระพุทธศาสนา
ซึ่งมีพระนิพพานนี้เป็นหัวใจ. เราจะต้องเป็นพุทธบริษัท
ที่เรียนพุทธศาสนา ปฏิบัติพุทธศาสนากันอย่างละเมอ ๆ,
เรียนกันอย่างละเมอ, ปฏิบัติกันอย่างละเมอ. เราก็กำลัง
เป็นอย่างนี้หรือเปล่า?

และที่ว่าจะเลิกมองยากสักหน่อย ก็คือ อย่าเป็นคน
เนรคุณต่อพระนิพพาน ซึ่งช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ได้.
ผมคิดว่าคุณคงไม่เข้าใจ ยังไม่เข้าใจว่า พระนิพพานช่วยให้
เรารอดชีวิตอยู่ทุกวัน ๆ นี้ได้; แล้วเราก็นेरคุณ คือไม่รู้
คุณของพระนิพพาน. นี้เดี๋ยวก็จะพุดกันแน่นอน.

เพราะว่าพระองค์ไม่ได้ตรัสสิ่งที่เหลือวิสัย คุณช่วย
ให้ความเป็นธรรมแก่พระพุทธเจ้าบ้าง; ไปเหมาเขา ๆ
ตาม ๆ กันไปว่า บางเรื่องเหลือวิสัย เช่น เรื่องพระนิพพาน
เหลือวิสัยของคนทั่วไป. แต่ความจริงนั้น พระพุทธเจ้า
ท่านไม่ได้ตรัสสิ่ง, หรือ เรื่องที่เหลือวิสัย; เพียงแต่ว่า

ต้องเป็นวิญญูชนอยู่บ้าง. อย่าเป็นคนโง่เง่าเท่าตุ๋น ; กัง
 บทพระธรรมคุณว่า *ปัจจุตตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ* เราสวดอยู่
 ทุกวันว่า “*วิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตน*”. ท่านใช้คำว่า
 วิญญูชน คือ คนธรรมดา มีความรู้ที่จะรู้อะไรได้, ไม่ใช่
 คนโง่เง่าเท่าตุ๋น ; อาจจะเหลือวิสัยเฉพาะคนโง่เง่าเท่าตุ๋น
 แต่ว่าคนโง่เง่าเท่าตุ๋น ถ้าเขียนให้ถูกจุด มันก็ลুকโพล่งได้ คือ
 รู้ได้เหมือนกัน ; มันเป็นถึงอย่างนั้น. ถ้าสำหรับคน
 ธรรมดาสามัญแล้วต้องไม่เหลือวิสัย. พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้
 ตรัสเรื่องที่เหลือวิสัย.

ฉะนั้น เราควรจะนึกถึงข้อที่เกี่ยวเนื่องกันว่า เรื่อง
 นิพพานเหลือวิสัย ถ้าว่าเหลือวิสัยจะมีประโยชน์อะไร ?
 การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า รู้แต่เรื่องเหลือวิสัย สอน
 แต่เรื่องเหลือวิสัยก็ไม่ใช่ประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย.

ที่เชื่อกันว่า ต้องสร้างบารมีหมื่นชาติ แสนชาติ
 จึงจะถึงนิพพานนั้น นั้นมันมีบัญญัติอยู่ที่คำว่า “ชาติ”. ถ้า
 พูดว่า ชาติ นี้ มีอยู่ ๒ ความหมาย คือในภาษาคน อย่าง
 หนึ่ง, ในภาษาธรรม อย่างหนึ่ง.

ต้องเข้าใจภาษาคน - ภาษาธรรมจะเข้าใจนิพพานง่ายขึ้น.

ขอแทรกตรง^{นี้}ว่า ความรู้เรื่องภาษาคน ภาษา-
 ธรรม^{นี้}สำคัญมาก. ภาษาคนจะพูดไปโดยมองเห็นด้วยตา
 ไม่รู้เรื่องความหมายอันลึกซึ้งทางจิตใจ ก็พูดออกไป. คน
 ธรรมตาพูดออกไป ^{นี้}ก็พูดอย่างภาษาคน; ^{ที่}นั้นพูด
 ภาษาธรรม^{นั้น} มองลึกลงไป ถึงความหมายในภายใน
 ไม่เอาอยู่ที่รูปร่างภายนอก. คน^{นั้น}เขารู้สึกถึงภายในแล้ว
 เขาพูดออกมา มันก็ต้องเรียกว่า พูดภาษาธรรม. ภาษาคน
 ภาษาธรรม, คำพูดทุกคำมี ๒ ความหมาย^{๕๕}ทั้งนั้น.

ถ้าพูดโดยภาษาคน เอาวัตถุเอาร่างกายเป็นหลัก
 พระพุทธเจ้าก็นิพพานแล้ว คือตายแล้ว เผาแล้ว เหลือ
 แต่กระดูกแล้ว; ^{นี้}เรียกว่าพูด ภาษาคน คือดูด้วยตาเห็น
 อย่าง^{นั้น} แล้วก็พูดอย่าง^{นั้น}. ^{ที่}นั้น ถ้าพูดโดย ภาษาธรรม
 พระพุทธเจ้ายังอยู่ และไม่รู้จักตาย; อย่างที่**พระองค์ตรัส**
ไว้เองว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา, ผู้ใดเห็นเรา
ผู้นั้นเห็นธรรม”. พระพุทธเจ้าเป็นธรรม พูดภาษาธรรม
 ก็ยังอยู่. ^{นี้}ดูเถอะมันต่างกันอย่างไร? ถ้าพูดภาษาคน

พระพุทธเจ้าตายแล้ว, เผาแล้ว หมคแล้ว, พุคภาษาธรรม
ยังอยู่ตลอดกาล, ยังอยู่กับเราตลอดกาล.

ทุกเรื่องมองให้เห็นอย่างนี้ เหมือนที่พุคกันตอน
เช้า ว่าถ้าพุคภาษาคน : นรกอยู่ในดิน สวรรค์อยู่
บนฟ้า ถึงกันต่อตายแล้ว; แต่ถ้า พุคภาษาธรรม
นรกกับสวรรค์อยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ : สวรรค์อยู่ในอก นรก
อยู่ในใจ. นี้ความต่างกันมันมีอยู่อย่างนี้, ทำความเข้าใจเสีย
ให้ถูกต้องว่า เรากำลังพุคภาษาไหน?

ต้องศึกษาชาติ-ความเกิด ทั้งภาษาคน-ภาษาธรรม.

ถ้าพุคว่าชาติ, ชาติความเกิดในภาษาคนก็เอาวัตถุ
ร่างกายเป็นหลัก ก็คือเกิดออกมาจากท้องแม่ ออกมาเป็น
เด็ก โต จนกว่าจะตาย ก็นับว่าชาติหนึ่ง อายุหลาย
สิบปีกว่าจะตาย. ชาติในภาษาคน คือเนื้อหนังที่เกิดมาจาก
ท้องแม่ อยู่หลายสิบปีแล้วก็ตาย ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง.

ที่นี้ถ้า ชาติในภาษาธรรม มันไม่อย่างนั้น มันเล็ง
ไปที่ตัวความคิด เกิดความคิดความรู้สึกว่ากูขึ้นมาครั้ง
หนึ่ง : ตัวกูอย่างนั้น ตัวกูอย่างนี้ ขึ้นมาครั้งหนึ่ง, แล้ว
เดี๋ยวมันก็ดับไป, ความคิดนี้เดี๋ยวมันก็ดับไป; นี้ก็

เรียกว่าชาติหนึ่ง. เพราะฉะนั้น ในวันหนึ่งเรามีได้
หลายชาติ เกิดได้หลายชาติ ซึ่งถ้าถืออย่างภาษากน ก็หลาย
สิบปีชาติหนึ่ง, แล้วกว่าจะเข้าใจทั้งหมดมีชาติเดียว; ถ้า
พูดในภาษาธรรมวันเดียวมีได้หลายชาติ หลายสิบชาติก็ได้
แล้วแต่ว่ามีเรื่องมากเรื่องน้อย.

ความรู้สึกประเภทที่ว่า กู หรือฉัน หรือ เรา อะไร
ก็ตาม มัน เกิดขึ้นมาครั้งหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง; ต้อง
ศึกษากันอย่างละเอียด เช่นว่า เราเห็นสิ่งที่น่ารัก แล้วก็รัก
นี่เป็นความคิดที่เป็นกิเลส แล้วก็อยากจะได้ เพราะความ
น่ารักก็อยากจะได้; นี่เรียกว่า ตัณหา. ความรู้สึกอยาก
ได้นี้มากเข้า ๆ มันก็เกิดความรู้สึกว่า กูจะได้ กูอยากจะได้.
ความรู้สึกว่า กูอยากจะได้นี้ มันเกิดขึ้นมาทีหลัง; อยาก
อะไรเต็มที่แล้ว จะเกิดความรู้สึกที่ว่า กูอยาก กูจะได้.

อันนี้ถ้าไม่สังเกตที่ตัวจริงแล้ว จะเหมาเอาว่า
มันขัดความจริง มันขัด Logic ทำไมผู้อยากจึงเกิดทีหลัง
ความอยากเล่า? มันอยากเพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ
ไม่ใช่เป็นเรื่องตัวตนบุคคลอะไร. ธรรมชาติมันปรุงในใจ
เป็นความอยากขึ้นมาก่อน แล้วความรู้สึกอยากนั้น จะ

ปรุงความรู้สึกรู้สึก : ฉันทมี, ฉันทเป็นผู้อยาก : อยากรู้จะได้
 อยากรู้จะเอา. น้อย่างนี้เรียกว่า มันเกิดตัวกู เกิดความรู้สึกรู้
 สึกตัวกู : ผู้อย่างนั้น ผู้อย่างนี้ ขึ้นมาทีหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติ
 หนึ่ง. นี่เข้าใจชาติอย่างนี้ ซึ่งวันหนึ่งเกิดได้หลายชาติ,
 เดือนหนึ่งหลายร้อยชาติ ปีหนึ่งหลายพันชาติ, หลายๆ ปีก็
 หลายหมื่นหลายแสนชาติได้เหมือนกัน.

นับชาติอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ขัดกับหลักที่ว่า ต้องบำ-
 เเพญบารมีไปหลายหมื่นชาติ หลายแสนชาติ จึงจะนิพพาน
 นั้นมันก็จริง, คำพูดนี้จริงๆ แต่ความหมายมันคนละอย่าง;
 เมื่อเขาพูดว่า ต้องตายเข้าโลงหมื่นหนแสนหนจึงจะนิพพาน;
 เราไม่ต้องเข้าโลง, ไม่มีวันจะเข้าโลงหมื่นหนแสนหน แต่
 เราก็มีชาติครบหมื่นหนแสนหน.

เพราะว่า ชาติแห่งความรู้สึกรู้สึก มันเกิดได้ไม่ทัน
 จะตาย ก็ครบหมื่นหนแสนหน : เกิดชาติหนึ่งเป็นทุกข์
 ทีหนึ่ง เป็นทุกข์ทีหนึ่งในชาติอย่างนี้แหละ; เพราะมันมีความ
 อยากรู้ ความยึดมั่นด้วยความอยาก, เป็นตัวกู แล้วมันก็
 เป็นทุกข์. ความทุกข์เกิดมาจากความยึดมั่น ยึดมั่นที่ไร
 ก็เป็นทุกข์ทุกที; แล้วบาลีก้าวว่า "เกิดทุกข์เป็นทุกข์"

ทุกที” ก็เพราะว่า เกิดนั้นแหละคือยึดมั่น, ยึดมั่นนั้น
แหละคือเกิด”

ที่นั่นก็รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จัก
บันเทากิเลส, รู้จักละกิเลส, แล้วมันก็นิพพานได้ในชาตินี้
ไม่ต้องเข้าโลง; แต่มันมีชาติในภพธรรม เป็นหมื่นชาติ
แสนชาติแล้ว. นี่เรียกว่าบำเพ็ญบารมีหมื่นชาติแสนชาติ
ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง แล้วก็บรรลุนิพพานได้ ก่อนแต่จะเข้า
โลง.

คุณช่วยจำไว้ให้แม่น ๆ แม่นยำในคำพูดนี้ แล้วไป
กิกกุใหม่, ไปทบทวนกุใหม่ที่หลัง. เราสร้างบารมีได้ถึง
หมื่นชาติแสนชาติในชีวิตนี้; ฉะนั้น หลังจากนั้นก็
เราก็บรรลุนิพพานได้ในชีวิตนี้.

ความหมายของนิพพาน ของพระพุทธเจ้า.

ที่นี้ให้รู้ไว้ว่า นิพพาน นั้นหมายความว่า เย็น.
เดี่ยวจะพูดกันให้ละเอียดสักหน่อย ให้รู้ว่านิพพานนี้ แปลว่า
เย็น, เย็นเพราะไม่มีของร้อนคือกิเลส; เมื่อใดของร้อน
คือกิเลสไม่มี เมื่อนั้นก็เย็น; นี่คือนิพพานที่เราได้

รับอยู่หลาย ๆ คราว ๆ, เป็นนิพพานน้อย ๆ, เป็น
นิพพานตัวอย่าง, เป็นนิพพานระยะสั้น.

เมื่อใดจิตไม่มีกิเลส ห่างจากกิเลส; แต่ไม่ใช่
เรานอนหลับนะ เรารู้สึกอยู่อย่างนี้ จิตห่างจากกิเลส; เมื่อ
นั้นเราจะเย็น; พอกิเลสชนิดไหนก็ตามเกิดขึ้น เมื่อนั้น
เราจะร้อน, มันก็เป็นนรก หรือเป็นวัฏฏสงสาร มันร้อน.

นิพพาน นี้เขา เทียบคู่ ก็เทียบกับ วัฏฏสงสาร :
พอกิเลสเกิดขึ้น ก็มีวัฏฏสงสารวงหนึ่ง ร้อน; พอกิเลส
ไม่ปรากฏ ห่างจากของร้อน มันก็เย็น. ฉะนั้น สัก
วินาทีหนึ่ง ห้านาที สิบนาที อะไรก็ตาม ที่เราไม่มีกิเลส
กำลังห่างจากกิเลส เมื่อนั้นเราจะเย็น; เมื่อนั้นเราจะอยู่
กับนิพพานตัวอย่าง, นิพพานน้อย ๆ นิพพานขนาดเล็ก,
นิพพานระยะสั้น.

คุณของนิพพานมีอยู่แก่ชีวิตประจำวัน.

นี้อย่ามองข้ามไปเสีย ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้ พวก
คุณก็ตายหมดแล้ว ไม่ได้มานั่งอยู่ที่นั่น, หรืออย่างตึกก็เป็นบ้า
หมดแล้ว เข้าใจไหม? ถ้าเราไม่มีนิพพานน้อย ๆ สั้น ๆ
นิพพานตัวอย่างคั่นอยู่เป็นระยะ ๆ นี้, มันก็เต็มไปด้วยกิเลส

เผาทุกนาที่ ตลอด ๒๔ ชั่วโมงทุกวัน ๆ; เจียวเราก็เป็น
โรคเส้นประสาท เป็นบ้าและตายแล้ว.

ฉะนั้น ที่เรามีจิตว่างจากกิเลส เป็นครั้งคราวๆ
สลัดกันอยู่นั้นแหละ มันช่วยให้ปกติอยู่ได้ ไม่ต้องเดือด
ร้อน ไม่ต้องนอนไม่หลับ ไม่ต้องเป็นโรคประสาท ไม่ต้อง
เป็นโรคจิต หรือเป็นบ้า.

คุณต้องไปดูเอง ผมพูดไ้เท่านั้นแหละ ไปดูเอาเอง
ว่า คนแต่ละคนนะ มัน มีว่างจากกิเลสคั่นอยู่ กิเลสเกิด
เป็นคราวๆ; อย่าไปเชื่ออาจารย์ที่สอนว่า กิเลสเกิดตลอด
เวลา. กิเลสนี้เกิดเป็นคราวๆ ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยให้
เกิด; นี่มันอาจจะขัดกับการสั่งสอนของผู้อื่น. คุณก็รู้
ไว้เสียด้วย รู้ล่วงหน้าไว้เสียด้วยว่า เขาสอนกันว่ากิเลสเกิด
ตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งหลับทั้งตื่น; นี่เราไม่บอก
อย่างนั้น, เราบอกว่ากิเลสมันเกิดเป็นคราวๆ เมื่อได้
เหตุได้ปัจจัย : เมื่อตากระทบรูป มีสัมผัส และมันโง่ไป
มันก็เกิดกิเลส เป็นคราวๆ อย่างนี้.

ฉะนั้น ขอให้ชอบคุณพระนิพพานน้อยๆ นิพพาน
ตัวอย่าง นิพพานระยะสั้น นี้ ที่คอยป้องกันไม่ให้เราเป็น

โรคประสาท หรือเป็นบ้าตาย. ถ้าเราไม่สนใจเรื่องนิพพาน เราก็เป็นสัตว์ในเรขาคณิตต่อสิ่งที่มีมันช่วยเราไว้ ไม่ให้ต้องตาย ไม่ต้องเป็นบ้า. นี่ทุกคนควรจะมองเห็นว่า ระยะที่เราว่างจากกิเลสเท่าไรก็ตาม นั้นแหละเป็นนิพพาน ที่หล่อเลี้ยงชีวิตให้ยังคงอยู่ได้ ไม่เป็นบ้า และไม่ตาย. เมื่อนิพพานมีคุณอย่างนี้ เราควรจะทดแทนคุณ สนใจให้มาก.

นิพพานอันสมบูรณ์ อบรมให้มั่งคั่งได้ทันทีและเดี๋ยวนี้.

ที่นี้ นิพพานน้อยๆ สั้นๆ อย่างนี้ มันก็มีอยู่แล้ว ก็พอที่จะพูดได้ว่ามีที่นี้และเดี๋ยวนี้; แต่ผมไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น, หมายความว่า นิพพานที่จริงที่สมบูรณ์จะมีได้แม้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ คือในชาตินี้. นิพพานน้อยๆ สั้นๆ ตัวอย่างนั้น มันก็มีอยู่แล้ว; ถ้าไม่มีก็ตายแล้ว ก็พูดว่าอย่างนั้น.

ที่นี้เมื่อไม่ได้ตาย มันก็มีอยู่แล้ว : จิตที่ว่างจากกิเลส เป็นระยะๆ นั้น เป็นนิพพานน้อยๆ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตเราไว้, แล้วมันก็มีอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ มันไม่ต้องรอค่อว่าตาย จึงจะได้นิพพาน. เรามีนิพพานน้อยๆ ใต้อยู่ตลอดเวลา,

แล้วจะทำให้เต็มให้สมบูรณ์ได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ คือเรา
 เป็นอยู่อย่างทีกิเลสไม่เกิด, กิเลสเกิดได้อย่างไรเรา
 เท่าทัน, เรามีสติปัญญาป้องกันและทำลายไม่ให้กิเลส
 เกิด.

กิเลสนี้ถ้าเราปล่อยให้มันเกิดได้ที่หนึ่ง มันก็
 เพิ่มกำลังที่จะเกิด, เพิ่มความเคยชินที่จะเกิดเข้าไว้อีก
 หน่วยหนึ่ง; เพราะฉะนั้น เราปล่อยให้กิเลสเกิดที่หนึ่ง
 มันจะเพิ่มกำลังที่จะเกิดนี้หน่วยหนึ่งเสมอไป. ถ้าเราเป็น
 คนเหลวไหลปล่อยให้กิเลสเกิดเรื่อย เกิดบ่อย มันก็เพิ่ม
 ความเคยชินที่จะเกิดกิเลส ที่เรียกว่า อนุสัย, อนุสัย เคยชิน
 ที่จะเกิดกิเลสนี้ มันเพิ่มขึ้น ๆ.

ที่นี้ในทำนองที่ตรงกันข้าม ถ้ากิเลสมันควรจะ
 เกิด เราไม่ให้เกิด, ไม่ให้เกิดในเมื่อมันมีโอกาที่จะเกิด;
 ควรจะเกิด เราไม่ให้เกิด. ถ้าอย่างนั้นมันจะกลายเป็นลบ
 คือมันจะ ลบความเคยชินที่จะเกิดกิเลสหน่วยหนึ่ง ๆ,
 ลบหนึ่ง ๆ, ลบหนึ่งเสมอ ลบหนักเข้า มันหมดความเคยชิน
 ที่จะเกิด; กิเลสมันก็ไม่เกิดได้. นี้เป็นนิพพานที่
 สมบูรณ์.

เพราะว่าเราทำกันเสียจน ความเคยชิน หรือความสามารถ ความเป็นไปได้ ที่จะเกิดกิเลสนั้นหมดไป มันก็เกิดกิเลสไม่ได้ ก็เป็นนิพพานที่สมบูรณ์, แล้วทำได้ในชาตินี้ ไม่ต้องรอต่อตายแล้ว ต่อเข้าโลงแล้ว.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า จิตนี้เป็นประภัสสร คือไม่มีกิเลส รุ่งเรืองสุดใสเหมือนกับเพชร หรือว่าอะไรที่มันมีแสงเรือง; แต่ว่าจิตนี้เศร้าหมองเพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว. จิตนี้ตามธรรมชาติ่องใส ถ้าอย่ามีกิเลสเกิดขึ้น มันก็เป็นประภัสสร ่องใส รุ่งเรือง; แต่เดี๋ยวนี้มันก็เศร้าหมองไป เพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว; เพราะว่าจิตนั้นยังไม่ได้อบรมให้ดี, จิตนั้นยังเปิดโอกาสให้กิเลสเกิดได้, ฉะนั้นกิเลสจึงเกิด.

แนวปฏิบัติให้ปรากฏนิพพานทั้งนี้และเดี๋ยวนี้.

ทั้งนี้เรามา ปฏิบัติธรรม อบรมกันเสียใหม่จนจิตนั้นเปลี่ยนไปสู่สภาพที่กิเลสเกิดไม่ได้; เมื่อกิเลสเกิดไม่ได้จิตนั้นก็ประภัสสรตลอดกาล ไม่มีกิเลส แล้วก็เรืองแสง เพราะความไม่มีกิเลสตลอดกาล.

นี่เราจ ช่วยกันปฏิบัติธรรม ในลักษณะที่
 ป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดได้, หรือเกิดขึ้นแล้วทำลายเสียได้
 ทันท่วงที^๕ ก็ไม่สะสมอนุสัย, คือความเคยชินที่จะเกิด
 กิเลส อนุสัยลดลง—ลดลง—ลดลง เพราะว่าอนุสัยได้สร้าง
 ไว้มาแต่ก่อนแต่ออก คลอดจากท้องแม่ มันได้สร้างไว้มาก.
 กิเลสและความเคยชินแห่งกิเลส มันมีอยู่มาก ในสันดาน;
 ทันท่วงที^๕ เรามาลบออก, ลบออก ด้วยการป้องกันไม่ให้เกิด
 กิเลสทุกราวที่มันควรจะเกิด^๕ อนุสัยก็ถูกลดลงไปหน่วย
 หนึ่ง, หน่วยหนึ่ง, เรื่อยไป โดยการกระทำอย่างนั้นจนมันหมด
 มันก็เกิดกิเลสอีกไม่ได้.

เดี๋ยวนี้จิตมันได้รับการฝึกฝน กระทำ เปลี่ยนแปลง
 จนไม่เป็นที่เกิดแห่งกิเลส; เมื่อกิเลสไม่เกิด จิตนี้ก็
 ประภัสสรตลอดกาล. ประภัสสรเดิมนั้น จิตยังไม่ได้
 อบรม กิเลสยังเกิดได้ จึงสูญเสียประภัสสรบ่อยๆ. นี่
 เดี่ยวนี้จิตถูกอบรม จนไม่เป็นที่เกิดที่ตั้งของกิเลสแล้ว ความ
 เป็นประภัสสรก็สมบูรณ์ จึงเป็นประภัสสรตลอดกาล กิเลส
 เกิดไม่ได้ เรื่องมันมีอยู่อย่าง^๕. ฉะนั้น เราจึงสามารถที่จะ
 มีนิพพานได้; ภาษาคนเรียกว่าชาตินี้ คือไม่ต้องเข้าโลง
 ยังไม่ทันเข้าโลง ยังไม่ตาย.

ส่วนนิพพานน้อยๆ ระยะเวลาสั้น ตัวอย่างนั้น เรามีอยู่
 มากๆ หลายๆ ครั้งในวันหนึ่งๆ มองให้เห็นด้วย. ที่นี้
 มันน้อยไป มันเป็นคราวๆ เราทำให้สมบุรณ์ได้ติดต่อกัน
 เนื่องกัน โดยวิธีลดอนุสัยเรื่อยไป จนมันหมด จนไม่มี
 กั้นทวน ไม่มีเค็มพันที่จะเกิดกิเลสอีก.

นี่ นิพพาน คือความว่างจากกิเลส มีอยู่ตามธรรม-
 ชาติเล็กน้อยๆ ก็มี แต่ไม่พอ ไม่ใช่ นิพพานจริง; เราต้อง
 ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง เป็นอยู่ชนิดที่ลดอนุสัยลงเรื่อยๆ
 จนกว่ามันไม่มีอนุสัยสำหรับจะให้เกิดกิเลส. อย่างพระ-
 อรหันต์ หมดอนุสัย ก็คือหมดกิเลส; ฉะนั้น สิ่งที่จะให้
 เกิดกิเลสมายั่วท่าน มันก็เกิดไม่ได้, สิ่งที่เกิดกิเลสมายั่วท่าน
 ก็เกิดกิเลสไม่ได้; ไม่เหมือนพวกเราที่ยังมีอนุสัย พอสิ่งที
 ยั่วให้เกิดกิเลสมายั่ว มันก็เกิดกิเลส มันต่างกันอย่างนี้.

ฉะนั้น การที่ทำให้กิเลสไม่เกิด หรือ ควบคุมการ
 เกิดแห่งกิเลสไว้ได้ครั้งหนึ่งนั้น มีค่ามาก คือมันลด
 อนุสัยลงไปหน่วยหนึ่ง; ทำได้อีกทีหนึ่ง ก็ลดลงไปได้
 อีกหน่วยหนึ่ง, ทำได้อีกที ก็ลดลงได้อีกหน่วยหนึ่ง, ไม่เท่าไร
 มันหมดอนุสัย หมดเชื้อที่จะเกิดกิเลส หรือหมดอาสวะ คือ

การไหลออกมาแห่งกิเลส. เมื่อไม่มีกิเลสเกิด ก็คือนิพพาน,
เมื่อไม่เกิดกิเลสโดยสมบุรณ์ ก็คือนิพพานที่สมบุรณ์.

ห้อย่างไรไปติดตามพวกนั้น ว่าจิตซัด ไม่มีรสชาติ
อะไร; ก็เทียบเอาดูซิ เวลาที่เราไม่มีกิเลสสนั้น มัน
จิตซัดไม่มีอะไรหรือเปล่า? จิตของเราเอง; อย่าไปเอา
เรื่องในหนังสือ ในคัมภีร์, ตัวเราเองรู้สึกอยู่เอง จิตของ
เราเองเมื่อไรมันว่างจากกิเลส มันเป็นอย่างไร? แล้วเมื่อไร
กิเลสเกิดมันเป็นอย่างไร?

แม้แต่เพียงนิวรรณ์เท่านั้น ไม่ต้องถึงกิเลสใหญ่ๆ
ดอก นิวรรณ์ ๕ นี้ : แม้แต่่วงนอน มันก็ไม่ใช่สุข
เสียแล้ว มันเป็นนิวรรณ์อันหนึ่ง, ความเบื่อบรรเทา ความ
ฟุ้งซ่าน ความคิดเอียงไปในทางกามคุณ ความไม่แน่ใจใน
ชีวิต ในการกระทำ นี้ เรียกว่านิวรรณ์ มันก็แย่มากแล้ว, หา
ความสุขไม่ได้แล้ว. ถ้าไม่มีนิวรรณ์ มันก็จะสบายมาก;
อยู่ในสมาธิ ไม่มีนิวรรณ์สบายมาก, ไม่มีกิเลสเลย มันสบาย
มากกว่านั้น.

จะรู้จักนิพพานต้องปฏิบัติจนรู้สึกในใจเอง.

ที่นี้คุณไม่ต้องเชื่อใคร; ถ้าไปเชื่อคนอื่น มันก็
ไม่เป็นธรรมชาติดอก, รู้สึกอยู่ในตัวเอง; แล้วก็รู้สึกอยู่ใน
ตัวเอง มันก็เชื่อตัวเองว่าความไม่มีกิเลสนั้น มีรสชาติบรมสุข
สูงสุด ไม่ใช่จิตซัดเหมือนอย่างที่เขาว่ากัน. พวกที่ลุ่มหลง
ในกามารมณ์ เขาก็สันนิษฐานเอาเองว่า เมื่อนิพพานไม่มี
กามารมณ์ นิพพานก็จืดชืด ก็ว่าอย่างนั้น; เพราะเขาไม่รู้
ถึงความสุขอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องอาศัยกามารมณ์ อาศัย
ความไม่มีกามารมณ์รับกวนนั้นแหละ.

กามารมณ์รับกวนมันทำให้ออนไม่หลับ ไม่เคยรู้สึก
กันบ้างหรือ? เมื่อความรู้สึกทางกามารมณ์มันรับกวน มัน
นอนไม่หลับ, มันต้องลุกไปบำบัดความใคร่ มันลากหัวไป
บำบัดความใคร่, มันเป็นสุขอย่างไรล่ะ? เมื่อไม่มีกามารมณ์
รับกวนนั้นแหละ มันเป็นอิสระ มันนอนหลับ.

มีคำพูดในพระคัมภีร์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่าน
เป็นสุขกว่าพระเจ้าปเสนทิโกศล เพราะว่าพระเจ้าปเสนทิ-
โกศลนั้นนอนไม่หลับ หลับไม่สนิทดอก เพราะกามารมณ์
รับกวน; ส่วนเราตถาคต ไม่มีกามารมณ์รับกวนตลอดคืน

เพราะฉะนั้น ก็นอนหลับสนิทเย็นตลอดคืน; ใช้คำพูดอย่างนี้
เปรียบเทียบกันอย่างนี้.

อย่าหาว่า นิพพานไม่มีรส ไม่มีชาติ จืดชืด.
นิพพานต้องเป็นบรมสุข คือเป็นอิสระ ไม่มีกิเลสอะไร
มาบีบคั้น, แล้วก็เรียกว่า “บรมธรรม” : นิพพาน *ปรมา*
ทนต์ พุทธา - ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวพระนิพพานว่า เป็น*บรม*-
ธรรม. บรมธรรม คือ ธรรมะอันสูงสุด ธรรมะอย่างอื่น
จะเรียกว่าสิ่งก็ไ้, สิ่งสูงสุด, สิ่งประเสริฐที่สุดนะ, บรม-
ธรรม ว้างจากความทุกข์โดยประการทั้งปวง เรียกว่า
บรมธรรม.

และนี่เป็น จุดมุ่งหมายของวิวัฒนาการของชีวิต.
ถ้าชีวิตยังมีกิเลสอยู่ มันก็คั้นรนไป, คั้นรนไป, ไปถึงความ
ไม่มีกิเลสเมื่อไร มันก็จบ มันก็หยุด ไม่คั้นรน แล้วก็
ไม่ต้องตายด้วย มันหยุดความคั้นรน ก็เย็นสมตาม
ความหมายของคำว่า นิพพาน อิสระภาพที่สุด คือความ
ไม่ถูกกิเลสบีบคั้น.

ฉะนั้น คน *ปลุขณ* ทั่วไป ก็ไม่มีอิสระภาพดอก;
ที่เรียกว่า ระบบการปกครองให้อิสระภาพ เสรีภาพนั้น ภาษา

คน, เป็นภาษาคนทางวัตถุ. และมีอิสรภาพโดยระบบ
ประชาธิปไตย นี่เป็นภาษาคนทางวัตถุ; แต่มันเป็นซี่ง
ของกิเลสเกินร้อยเปอร์เซ็นต์ มันไม่มีอิสรภาพในทางจิต
จนกว่าจะหมดกิเลส, เป็นพวกพระอรียเจ้า, พระอรียเจ้า
เท่านั้นแหละ จึงจะมีอิสรภาพ.

จิตถึงนิพพาน มีอิสรภาพสูงสุด.

นี่นิพพานก็หมายถึงเมื่อเป็นอิสรภาพสูงสุด
ไม่มีกิเลสมาครอบงำย่ำยี เบียดเบียน; ฉะนั้น นิพพานจึง
เป็นอิสรภาพสูงสุด แต่เป็นความหมายทางภาษารวม.
ทางวัตถุ^๕คนไม่ติดคุก ไม่ติดตาราง มีอิสรภาพ นั้นเป็น
ภาษาคน; เอาข้างนอกเป็นหลัก แต่ในใจยังเป็นทาส
เป็นบ่าว เป็นซี่งของกิเลส ไม่ใช่อิสรภาพ. ต่อเมื่อใด
ถึงนิพพาน เมื่อนั้นจึงจะมีอิสรภาพ; ฉะนั้น เราจึงถือว่า
พระนิพพานคืออิสรภาพถึงที่สุด.

ที่^๕มนุษย์จะไปทางไหนกัน ไปหาความสุขสูงสุด
ไปทางไหนกัน? ไม่มีทางไหน นอกจากไปทางนิพพาน;
อารยธรรมทั้งหลาย ถ้าถูกต้องมันก็ไปหาพระนิพพาน.
เดี๋ยว^๕อารยธรรมมันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส, อารย-

ธรรมสมัยใหม่^๕มันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส. เขาก็
เรียกว่าอารยธรรม คือความก้าวหน้าในทางผลิตทางประดิษฐ์
เป็นอยู่กันอย่างแข่งกับเทวดา เรียกว่าอารยธรรม; ^๕มัน
มันอารยธรรมเนื้อหนึ่ง อารยธรรมภาษาคน.

ถ้าเป็น ภาษาธรรม จะทำอย่างนั้นไม่ได้ มันต้อง
เป็นไปเพื่อลดความทุกข์ในจิตใจ. วัฒนธรรมก็ดี ภูมิธรรม
ก็ดี แล้วแต่จะเรียกเถอะ ถ้ามันถูกต้อง มันก็จะไปหานิพพาน
คือหมดกิเลส, เป็นอิสระและเย็น; ศีลธรรมก็เหมือนกัน
มันมุ่งไปยังพระนิพพาน มีอิสระ และเย็น.

ฉะนั้น เราจดจำลงไปได้เลยว่า อารยธรรมก็ดี
วัฒนธรรมก็ดี ภูมิธรรมก็ดี ศีลธรรม จริยธรรม อะไร
ก็ดี มัน ไปสุดที่พระนิพพาน จึงจะเป็นของจริง.

นี่พอจะเข้าใจกันได้แล้ว สำหรับปัญหาของเรา คือ
พวกคุณ^๕ทั้งหลาย^๕ คุณเคยรู้เรื่องนิพพานมาอย่างไร? ได้ยิน
เขากล่าวกันทั่วไป บู้ ย่า ตา ยายที่ไม่มีการศึกษา เขากล่าว
กันอย่างไร? แล้วเรากำลังคิดอย่างนั้นหรือเปล่า? "นิพพาน
ต่อตายแล้ว เหลือวิสัยของคนสมัยนี้ จิตชัดไม่มีรสชาติ"
ใครเคยได้ยินมาอย่าง^๕นี้ ไปพิจารณาใหม่เถอะ มันไม่ใช่
อย่าง^๕นั้น.

ศึกษาให้รู้จักความหมายของนิพพานโดยภาษา.

ที่นี้จะยกคำว่านิพพานโดยภาษา. นิพพานโดยภาษาคน หมายความว่า เอาตัวคำว่านิพพานนี้เป็นหลัก, ก็ออกมาแล้วหลายครั้งแล้วว่า นิพพานโดยภาษานั้น แปลว่าเย็น. คำว่าตึวะ ก็แปลว่าเย็น, คำว่านิพพาน ก็แปลว่าเย็น, แล้วยังมีอีกหลายคำ ที่แปลว่าเย็น. แต่เดี๋ยวนี้เรากำลังสนใจคำว่านิพพาน ให้รู้ว่านิพพานนี้แปลว่าเย็น, เป็นคำพูดของคนธรรมดาทั่วไป ในประเทศอินเดียสมัยนั้น. เมื่อพูดว่า นิพพาน ๆ ก็หมายความว่าเย็น เย็น จำกัดความว่าไม่ร้อน สิ้นไปแห่งความร้อน, คับไปแห่งความร้อน ก็เหลืออยู่แต่ความเย็น.

นี้ นิพพานแปลว่าเย็น เป็นภาษาชาวบ้านพูด, ลูกเด็ก ๆ ก็พูด เพราะว่าคำว่าเย็นนี้มัน ใช้ได้ทั้งแก้วตฤทั้ง แก้วสัตว์เดรัจฉาน และทั้งแก้วมนุษย์.

นิพพานเย็น ถ้าใช้แก้วตฤ ก็คือตฤเย็น : อ่า
ไฟแดง ๆ เอาออกมาเสียจากเตา เดี่ยวมันก็เย็นดิ่งไป;
นี่อาการอย่างนี้เรียกว่า อ่าไฟนั้นนิพพาน. ภาษาโบราณ
ในอินเดียครั้งกระโน้น อ่ามันนิพพาน, ข้าวสุก ข้าวสวย

แกงกับร้อนกินไม่ได้ รอไว้ก่อนกว่ามันจะกินได้ คือมันเย็น.
คนในครัวก็ร้องบอกออกมาว่า นิพพานแล้วๆ มากินได้; นี่
วัตถุเย็นอย่างนี้ก็เรียกว่านิพพาน, คำนี้ใช้ได้แม้แก่วัตถุ.

ที่^{นี้}สูงขึ้นมา ไข่แก่สัตว์เดรัจฉาน; สัตว์เดรัจฉาน
มีฤทธิ์ มีพิษ มีอันตราย เอามาจากป่า เอามาฝึก ฝึกกัน
เสียจนยอมแพ้ จนเชื่อเหมือนกับแมว, เป็นข้างเป็นควาย
เป็นอะไรที่มาจากป่า ตูร้าย อย่างยิ่ง, เอามาฝึกเสียจนเชื่อ
เหมือนกับแมว^{นี้} เรียกว่ามันนิพพาน. คำนี้ใช้ได้แม้กับ
สัตว์เดรัจฉานนะ ว่ามันนิพพาน คือมันหมดร้อน มันหมด
อันตราย.

ที่^{นี้}ก็ใช้ได้กับคน ทั้งทางกายและทางจิต ถ้า
ทำให้เย็นลงบ้าง ก็เรียกว่านิพพาน ทั้งนั้น. ที่^{นี้}คนมี
เรื่องจิตใจเป็นใหญ่ คนชุดแรกๆ เขาไปนิพพานกันที่
กามารมณ^{นี้}; เมื่อหิวกามารมณ^{นี้}มันร้อน พอมีกามารมณ^{นี้}
มาสนองความใคร่ มันเย็นลง; ก็เลยโง่กันไปพักหนึ่ง
เอากามารมณ^{นี้}เป็นนิพพาน. คำ^{นี้}ก็มีอยู่ในพระบาลี ในพระ
คัมภีร์ ในเรื่องทักขิวิ ๖๒ ประการ; เอากามารมณ^{นี้}เป็น

นิพพาน ก็เอามากล่าวถึงในพวกโจ๋ ๖๒ ประการ มันมี
 กามารมณเป็นนิพพานอยู่ด้วย.

ทีนี้ต่อมาอีก พวกนักค้นคว้าทางจิตนี้ ว่าโอ๊ย,
 มันไม่ใช่โว้ย! มันโง่แล้ว; ก็ไปเอาเรื่องจิตสงบเป็น
 สมาริ ทำสมาริเป็นปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถ-
 ฌาน เพียงแค่จตุตถฌานนี้มันเงียบ มันสงบ มันเย็นมาก
 ก็เอาจตุตถฌานเป็นนิพพานกันอยู่ยุคหนึ่ง, แล้วจึง
 ต่อมาทำให้ประณีตยิ่งขึ้นไป ก็เอาอรุปฌาน : อากาสาณัญ-
 ฌายตนะ วิญญาณัญฌายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวะสัณญานา-
 สัณญายตนะ ว่า เป็นนิพพาน, อันนี้มันเย็น เย็นมาก
 แหละ; เพราะว่ามันเป็นสมาริชั้นลึก ที่ว่าสัณญาก็ไม่ใช่
 ไม่มีสัณญาก็ไม่ใช่ นั่น.

พระพุทธเจ้าไปศึกษานิพพานชั้นนี้ ระบบนี้ กับ
 อาจารย์คนสุดท้ายของท่าน คือ อุกกคาบส รามบุตร พอศึกษา
 แล้วเสร็จแล้ว เอ้า, ไม่พอใจ อาจารย์จะยืนยันอย่างไร ท่าน
 ก็ไม่พอใจ เลยทิ้งอาจารย์ที่เอาอรุปฌานอันสุดท้าย เป็น
 นิพพานนี้ไปเสีย, ก็ไปค้นของท่านเอง จนท่าน ตรัสรู้เอง

ว่าความหมดแห่งกิเลสเป็นนิพพาน. ฉะนั้นเราจึงได้
นิพพาน แบบพุทธศาสนา มา คือความหมดกิเลส.

ประวัติของการใช้คำ "นิพพาน".

นี่คุณดู ประวัติของคำว่านิพพาน มันใช้ได้แม่
แก่สัตว์ ใช้ได้แม่แก่สัตว์ไตรจันน, แล้วใช้ได้แก่กามารมณ์
บ้างก็ไปพักหนึ่ง, ใช้ได้แก่สมาริทุกชั้นตอน สมบัติทุก
ชั้นตอน, แล้ว ในที่สุด ถึงมาพบว่า สันกิเลสเป็นนิพพาน
คือ ของพระพุทธเจ้า.

มันเนื่องจากว่า คำว่านิพพาน, นิพพานนี้เป็น
ของเย็น ใช้กับชาวบ้าน ชาวบ้านทุกคนก็ชอบเย็น เย็นอก
เย็นใจก็พอแล้ว. หญิงสาวคนหนึ่งเมื่อเห็นพระสิทธัตถะเดิน
ผ่านไป เขาร้องตะโกนขึ้นว่า นิพพุตา นุน สา มาตา — บรูษ
นี้เป็นลูกของใคร แม่ของเขานิพพาน, บรูษนี้เป็นลูกของ
ใคร พ่อของเขานิพพาน, บรูษนี้เป็นสามีของใคร ภรรยา
ของเขานิพพาน, ใช้คำว่านิพพาน อย่างนี้ คือ หมายถึง
เย็นอกเย็นใจภาษาโลกๆ.

ฉะนั้น คำว่านิพพาน เป็นคำที่ถูกยืมไปใช้ทาง
ศาสนา เมื่อ ฤๅษี, มุนี, โยคี เขาค้นพบความเย็นอกเย็นใจ

ยิ่งไปกว่าเอ็นที่บ้าน เขาก็ต้องเอาคำนี้ไปใช้ คือคำว่า
เอ็น ๆ ๆ นี้ มาบอกชาวบ้านว่า “ฉันพบเอ็นที่ตึกกว่า ที่เอ็น
จริง” แล้วก็มาสอนให้.

เพราะฉะนั้น การที่ออกไปค้นคว้าทางธรรม ทาง
ศาสนา ในป่าในดงนั้น มุ่งหมายจะพบเอ็นกันทั้งนั้น;
พบเอ็นอย่างไร ก็เอามาใช้คำว่า “เอ็น ๆ” ก็คือคำว่านิพพาน.
ถ้าพูดเป็นภาษาไทย ก็พูดว่าเอ็น; แต่พูดเป็นภาษา
ที่นั่น สมัยนั้น ก็คือ นิพพาน. ฉะนั้น นิพพานจึงมีมาก
มีหลายระดับ ทุกคนต้องการนิพพาน แต่ว่าต้องการที่เอ็น
จริง ที่พอใจจริงๆ.

เมื่อพวกที่ถือลัทธิอื่นไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ส่งสาวก
ของเขาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ก็ไปขอร้องว่า **ขอพระองค์จงแสดง
นิพพานของพระองค์แก่ข้าพเจ้า;** คุณพั่งคูชิ, พวกเหล่านั้น
ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขอร้องว่า **ขอพระองค์จงแสดงนิพพาน
ของพระองค์แก่ข้าพเจ้า** คือนิพพานอย่างของพระองค์ เพราะ
พวกเขาเหล่านั้น ก็มีนิพพานเป็นของตัวเองอยู่แล้วทั้งนั้น
เขาเป็นพวกลัทธิ เป็นศาสนา มีศาสนาของเขาอยู่แล้ว เขา
มีนิพพานอย่างของเขาอยู่แล้ว; เกิดไม่พอใจ เกิดสงสัย

ขึ้นว่า ^๕นี้ไม่ถูก ก็ไปหา ไปค้นคว้าใหม่ ไปทูลถามพระ-
 พุทธเจ้า; ^๕ขึ้นไปทางเหนือไปพบพระพุทธเจ้า ใช้คำว่า
 “จงแสดงนิพพานของพระองค์” ก็อย่างของพระองค์ แก่
 ข้าพเจ้า. แล้วพระพุทธเจ้าก็ ทรงแสดงนิพพานอย่างของ
 พระองค์ คือเรื่อง ทำลายอัตตา ถอนอัตตา ทำลายกิเลส;
 เพราะถ้าทำลายอัตตาเสียได้แล้ว มันก็ไม่มีกิเลส.

นี่มันเป็นหลักที่ตายตัว : ถ้าทำลายความรู้สึกว่า
 อัตตา ตัวตนเสียได้ กิเลสไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่งอก ไม่มีที่
 เกิด, กรรมก็สิ้นสุด ไม่มีที่งอก ไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่เกิด,
 วัฏฏสงสารก็หยุด เพราะกิเลสดับ, กรรมดับ, ผลกรรม
 มันก็ต้องดับ. ^๕นี่คือเย็น, นิพพานแบบของพระพุทธเจ้า
 ที่ได้ประกาศสั่งสอนแจกจ่ายอย่างเป็นแบบของพระองค์.

วิธีรู้จักนิพพาน ต้องฝึกจิต รู้จักฤทธิ์ของกิเลส.

นิพพานที่เย็นเพราะหมดกิเลส^๕นี้ คุณจะเริ่มรู้จัก
 ได้โดยสังเกต อย่างที่ผมว่า พอกิเลสเกิดร้อนอย่างไร?
 คุณศึกษาอย่างดีซิ; พอว่างกิเลส มันไม่ร้อน มันเย็น
 อย่างไร? คุณก็ศึกษาอย่างดี ทำอย่างนี้เรื่อยๆ ไปจะรู้จัก

กิเลส และรู้จักความไม่มีกิเลส. นี่เป็นวิธีที่จะรู้จักพระ-
นิพพาน.

แล้วต้องรู้สึกด้วยใจของตนนะ ไม่ใช่ใครมาบอก;
เรื่องใครมาบอกหรือว่ามีอยู่ในหนังสือใช้ไม่ได้ดอก. ต้อง
รู้สึกว่ายืน หรือร้อนอยู่กับใจของตนเอง จึงจะเป็นของจริง
เรียกว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** - เห็นได้ด้วยตนเอง. เห็นนิพพาน^{นี้}
ต้องยืน, แล้วก็ยืนจนรู้สึกได้ด้วยตนเอง แล้วก็^{เป็น}
สนฺทิฏฺฐิโก; ถ้าเป็น **เรื่องนิพพาน** เขาใช้คำว่า **สนฺทิฏฺฐิโก**
ถ้าเป็นเรื่องของธรรมดา สนฺทิฏฺฐิโก.

เย็นที่เรารู้สึกอยู่ได้ในใจนี้เป็น นิพพาน แล้วก็^{เป็น}
สนฺทิฏฺฐิโก, รู้สึกได้ด้วยตนเอง **อกาลิโก** - ไม่จำกัดเวลา,
ไม่มีกิเลสเมื่อไรก็เย็นเมื่อนั้น. **เอหิปสฺสึโก** - มาดู ๆ มีพอ
ที่ให้คนมาดู เรียกให้มาดูว่า **นี้มาดูซิ** มันเย็นอย่าง^{นี้};
อย่าง^{นี้}ก็เรียกว่า นิพพานจริง. **โอบนยฺกึ** - ไม่มีอะไรดี
เท่า ในการที่จะเอามาไว้ในใจ. **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺทํ วิญญูหิ**
- วิญญูชนจะรู้ได้เฉพาะตน. ถ้าอย่าง^{นี้}ก็ถูกต้องตาม
สวากขาตํ นิพพานํ, สวากขาตํ ภควตา นิพพานํ ก็อนิพพาน

ที่พระองค์ทรงแสดงไว้. เมื่อว่างจากกิเลส เรียกว่านิพพาน
 ชั่วคราวก็เป็นนิพพานชั่วคราว ถ้าถาวรก็เป็นนิพพานถาวร.

เมื่อจิตว่างจากกิเลสจะพบนิพพาน.

ความว่างจากกิเลส เอ้า, พุคกันเรื่องความว่างจาก
 กิเลสหน่อย. ความว่างจากกิเลส^{นี้}มันมีอย่างธรรมชาติ,
 ตามธรรมชาติก็ได้ คือจิตประภัสสรตามธรรมชาติ; เมื่อ
 ยังไม่มีกิเลสเกิด ตามธรรมชาติมันก็เป็นจิตประภัสสร ก็ว่าง
 จากกิเลสโดยธรรมชาติ.

^{นี้}ก็โดยบังเอิญ เราไปอยู่ในป่าช้า หรืออยู่ในที่
 ที่มันทำให้ กิเลสเกิดไม่ได้โดยบังเอิญ อย่าง^{นี้}ก็เรียกว่า
 ว่างจากกิเลสโดยบังเอิญ.

^{นี้}โดยเจตนา เราไปทำสมาธิ ทำวิปัสสนา ทำอะไร
 โดยเจตนาจะข่มกิเลส กิเลสไม่เกิด ^{นี้}ก็เรียกว่า ว่างโดย
 เจตนา. ^{นี้}ถ้าปฏิบัติสูงสุด เป็นสมุจเฉทปหาน ตัดอนุสัย
 หมด. ^{นี้}มันก็เรียกว่า มันว่างจากกิเลสแท้จริงถาวร โดย
 สมุจเฉทปหาน.

ว่างไม่ถาวร ก็คือชั่วคราว โดยบังเอิญก็ได้ โดยเจตนา ซึ่งมันมีผลเพียงครั้งคราวก็ได้ หรือโดยประ-
ภัสสรตามธรรมชาติก็ได้; อย่างนี้ว่างไม่ถาวร.

ถ้าว่างถาวร ก็คือทำลายอนุสัยที่เกิดกิเลส
เสียหมด แล้วสภาพของจิตนั้น มันเปลี่ยนเป็นจิตที่ไม่ยอม
ให้กิเลสเกิดอีกต่อไป. ก่อนนี้จิตมันยังเป็นสภาพที่ยอม
ให้กิเลสเกิดได้; เดียวนี้ฝึกกันเสียใหม่ ฝึกกันเสียใหม่จน
จิตมันเปลี่ยนสภาพเป็นชนิดที่ว่า กิเลสจะเกิดขึ้นมากกว่าจิตนี้
อีกไม่ได้ มันก็ไม่มีการเกิดที่จิตนี้ ก็เรียกว่า สมุจเฉทปหาน;
ความเป็นประภัสสรของจิต ก็ต่อเนื่องกันไป ไม่มีกิเลส
แทรกแซง ก็เป็นนิพพานสมบูรณ์.

นี้เรามีนิพพานชั่วคราว นิพพานตัวอย่าง หล่อ
เลี้ยงชีวิตไว้. ผมขอเตือนเสมอ ขอทั่วไว้เสมอ; เดียว
คุณจะไม่ให้ความยุติธรรม ว่ามันรอดชีวิตอยู่ได้เพราะ
นิพพานน้อย ๆ มันหล่อเลี้ยงไว้. ฉะนั้น อย่าเนรคุณต่อ
นิพพานชนิดนี้ ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้มาหล่อเลี้ยงไว้แล้ว
เราก็ปวดหัวเป็นบ้าตายแล้ว.

เดี๋ยวนี้เราก็ยังมีปวดหัว มีนอนไม่หลับ มีโรค
 ประสาท มีโรคจิตอยู่ เพราะว่ามีนิพพานชนิดนี้ไม่ค่อย
 จะมี สำหรับคนนั้น, สำหรับบุคคลนั้น นิพพานน้อยๆ นั้น
 มันไม่ค่อยจะมี. เพราะฉะนั้น จึงนอนไม่หลับ ปวดหัว
 เป็นโรคประสาท เป็นโรคจิต อย่างน่าละอายแล้ว ละอายหมา
 เพราะแมวหมามันไม่เป็น.

นี่นิพพานน้อยๆ นี้แหละ มันช่วยคุ้มไว้ถึงขนาดนี้;
 ฉะนั้น เราจะพยายามให้มันมีสภาพปกติของจิต คือไม่มี
 กิเลสหนักให้มากพออยู่เสมอ ให้ความว่างกิเลส ใหญ่ยาว
 ออกไป ทั้งใหญ่ทั้งยาว จนติดต่อกันหมด ก็มีว่างมากขึ้น
 มีนิพพานมากขึ้น เป็นสุขมากขึ้น.

ยุคนี้คงจะทำยาก เพราะว่าสิ่งที่ เป็นข้าศึกแก่นิพพานมันมีมาก ๆ คือความเจริญแผนใหม่. ความเจริญ
 ทางวัตถุสมัยใหม่นี้ มันเป็นข้าศึกแก่นิพพาน, มันยั่ว
 กิเลส มันส่งเสริมกิเลส. ฉะนั้นบทเรียนนี้ จึงทำยาก
 สำหรับคนสมัยนี้ ซึ่งมีวัตถุก้าวหน้าช่วยวนกิเลสมากเกินไป;
 สมัยโบราณเขาคงไม่ยุ่งยากลำบากมากเหมือนสมัยนี้ เพราะ
 มันไม่มีสิ่งยั่วกิเลสมากเหมือนสมัยนี้.

แล้วเราจะยอมเป็นบ๊ายบายแมวยู่หรือ? เราก็คต้อง
 เร่งกำลังจิต กำลังอะไรให้มันว่างจากกิเลสให้ได้. อย่าให้
 กิเลสมันลากหัวเราไป, หลงไหลมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่ง
 ก้าวหน้าแห่งยุคใหม่ ยุคปัจจุบัน; เรียกว่าเมื่อมัน มีวัตถุ
 ยั่วยวนกิเลสมาก มันก็ยิ่งจำเป็น ที่จะต้องเพิ่มกำลัง
 ของพระนิพพานให้มาก; ถ้าไม่อย่างนั้น เราก็คต้องอายุ
 แมว แล้วก็ไปเป็นทาสของวัตถุนิยม มีความทุกข์ไม่สิ้นสุด.
 นี้เรียกว่าเรื่องของนิพพาน มีปัญหาอย่างนี้ มีข้อเท็จจริง
 แก่พวกเราอย่างนี้ มีปัญหาอย่างนี้ แก่ทุกคนในโลก.

รู้จักนิพพานทีนี้และเดี๋ยวนี้กันเถิด.

เอา, ทีนี้ก็มาพูดถึง ที่ว่านิพพานทีนี้และเดี๋ยวนี้
 กันดีกว่า; เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ทำให้ผมถูกค่า จนไม่รู้
 จะค่ากันอย่างไรแล้ว ว่าเอาพระนิพพานมาทำให้สำเร็จ
 ประโยชน์ทีนี้และเดี๋ยวนี้. ในเมื่อเขาต้องการให้ตายแล้ว
 เกิด, ตายแล้วเกิด, ตายแล้วเกิด, ร้อยชาติ พันชาติ หมื่น
 ชาติ แสนชาติ แล้วจึงจะนิพพาน. แล้วเรามาทำให้เป็น
 ว่า ทีนี้และเดี๋ยวนี้ก็มีนิพพาน เขาก็โกรธ ไม่รู้ว่ามันจะ
 ไปขัดประโยชน์ของเขาหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ.

เขาหาเรื่องว่า เรามาหลอกกันว่า นิพพานที่นี้และ
 เดียวกัน หรือทำให้นิพพานนี้ด้อยค่าลงไป เพราะทำได้
 ที่นี้และเดียวกัน. เขาให้ถือว่า หมิ่นชาติ แสนชาติจึงจะ
 ได้; ถ้าอย่างนั้นคำมันก็มากซี; พอมาทำได้ที่นี้และเดียวกัน
 กลายเป็นของง่ายไป. เขาคัดค้าน ก็ค่า; ไม่เป็นไร, เรา
 ไม่ได้ต้องการอะไรแก่คนพวกนี้. เราต้องการให้คนทั่วไป
 ต่างหาก ได้รับประโยชน์จากนิพพาน.

จิตถึงนิพพานได้ต้องละอุปาทาน.

มันมีหลักอยู่ว่า เมื่อใดเกิดอุปาทาน เมื่อนั้น
 ไม่นิพพาน คือจิตของเขายึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดอยู่.
 คุณรู้ความหมายว่า จิตของเรากำลังยึดมั่นถือมั่น เป็นตัว
 เป็นตนในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานไม่ได้; เมื่อใดจิตไม่
 ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานเอง เป็น
 นิพพานในทิวฏฐธรรมนี้ด้วย.

จะเล่าเรื่องก็คือว่า มีคนที่เป็นนักคิดนักศึกษานี้
 เป็นขรवासทั้งนั้น ไม่มีพระเลย เป็นพระอินทร์ก็มี เป็น
 อุบาสก เป็นคนร่ำรวยอะไรก็มี ก็มาทูลถามพระพุทธเจ้าว่า
 ทำไมคนจึงไม่นิพพานในทิวฏฐธรรม? คือทำไมคนจึงไม่บรรลุ

นิพพาน ในความรู้สึกของตัวเองที่รู้สึกได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ?
 ทิฏฐธรรมนั้นหมายความว่า รู้สึกอยู่กับใจของตัวเอง.

เขามาถามว่า ทำไมคนจึงไม่นิพพานชนิด ที่รู้สึกอยู่กับใจเอง ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ? ทิฏฐเจว ธมฺเม - ในธรรมอันตนเห็นแล้วเทียว, คือในความรู้สึกที่ตนกำลังรู้สึกอยู่เทียว; ไม่ใช่ต่อตายแล้ว, ตายแล้วจะรู้สึกอย่างไรได้ ก็คือที่นี้และเดี๋ยวนี้.

พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสตอบว่า มันเป็นอย่างนั้น, คือท่านยกมาทั้งกะบิ ทั้งระบบ เรื่องตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ๖ อย่าง แล้วท่านก็ตรัสทีละอย่าง.

ท่านก็ต้องตรัสว่า เรื่องตานี้ เห็นรูปก่อน เป็นเรื่องแรก. รูปที่ตาเห็นนั้น เป็นอัญญา แปลว่า นำปรารถนาอย่างยิ่ง, กนฺตา - ยั่วให้เกิดความรัก. กานตาเป็นภาษาไทยมาเป็นกานตา, นางกานตา คือนางสาวที่น่ารัก. กนฺตา - นำรักอย่างยิ่ง, มนปฺปา - นำพอใจอย่างยิ่ง. ปิยรูปา - มีลักษณะน่ารัก, กามุปสนฺหิตา - เป็นที่เข้าไปตั้งอาศัยแห่งกาม. รูปชนิดนั้นเป็นที่เข้าไปตั้งอาศัย แห่งกาม คือ ความใคร่, รณียา - ย่อมจิต.

รูปนั้น อัญญา, กนฺตา, มนาปา, ปัยรุปา, กามุปสน-
หิตา, รณฺนิยา; หมายความว่า รูปนั้น น่าใคร่ น่ารัก น่า
พอใจ ลักษณะชวณรัก ก็เป็นที่เข้าไปตั้งแห่งความใคร่
แล้วก็น้อมจิตจับจิตอย่างยิ่ง รูปนั้นมีลักษณะอย่างนั้น.

ที่นี้ บุคคลนั้นเห็นเข้าแล้ว; ถ้าเขาชอบใจอย่างยิ่ง
อภิณหฺตติ - ชอบอย่างยิ่ง, อภิวตฺติ - พรา้สรรเสริญอยู่
อย่างยิ่ง. พรา้สรรเสริญ; ก็คุณนี้คือว่า พอมันถูกใจอะไร
อ่อยอะไรนี้ มันทำเสียงสุตปากบ้างอะไรบ้างนี้; อภิวตฺติ
- พรา้สรรเสริญ เหมือนกับคนบ้า เพราะสิ่งนั้นมันอ่อย
มันสวย. แล้วก็ อชฺโณสย สิกขตฺติ - ผั่งจิตใจเข้าไปหมก
อยู่ในสิ่งนั้น.

อย่าฟังแต่เสียงนะ คือนึกถึงของจริงที่มันสวยอย่าง
ยิ่ง, แล้วมันก็เพลินอย่างยิ่ง, แล้วมันก็พรา้แสดงทางปากนี้,
ว่าพอใจอย่างยิ่ง, แล้วจิตมันก็ผั่งลงไปในเรื่องนี้อย่างยิ่ง,
คือกายมันก็เป็นไป วาจามันก็เป็นไป จิตมันก็เป็นไป ใน
ทางที่จะเข้าไปหลงไหลในสิ่งนี้. นี้เรียกว่า เขามัน
เพลินเพลิน พรา้สรรเสริญเมาหมก อยู่อย่างนั้นนะ.

วิญญาณของเขาก็เป็น วิญญาณที่กิเลสเหล่านั้น
เข้าไปอาศัยแล้ว, กิเลส คือความรัก ความหลงไหล ความ
กำหนด เข้าไปอาศัยอยู่ในจิตของเขา ในวิญญาณ ในจิต
ของเขา. นี้ ความที่จิตมันถูกกิเลสเข้าไปอาศัย นี้ก็เรียกว่า
อุปาทาน - ยึดมั่นถือมั่น ว่าสวย ว่าหญิง ว่าชาย, ว่า
อะไรก็ตาม แล้วก็ ของกู เพื่อตัวกู, เพื่อของกู นี้เรียกว่า
อุปาทาน. ความที่วิญญาณนั้น ถูกกิเลสเข้าไปอาศัยแล้ว
กิเลสมันไปจับจิตนั้นแล้ว ก็คือจิตมันก็ฝังอยู่ในอารมณ์นั้น
นี้เรียกว่า อุปาทาน. ผู้ที่มีอุปาทาน ไม่ปรินิพพาน ใน
ความรู้สึกของตน คือในทิฏฐธรรม ไม่นิพพาน.

อ้าว, ที่นี้ก็ไปเปรียบเอาเองในทางที่ตรงกันข้าม :
เมื่อรูปที่มีมันน่าใคร่ น่ารัก น่าพอใจ เป็นที่ตั้งแห่งกาม ย้อมจิต
ย้อมใจ มาถึงเข้า. ที่นี้คน คนนั้น หรือภิกษุนั้นก็ตาม
มีธรรมะพอ มีสติปัญญาพอ เขาก็เห็นว่า โอ๊ย! มันแค
่นั้นแหละ, มันเท่านั้นแหละ, มันปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ
อย่างนั้นแหละ.

ถึงแม้ว่าน่ารักมันก็เป็นเรื่องที่เขาสมมติ รู้สึก
อย่างนี้ ว่าน่ารัก มันเห็นเป็นอย่างนั้นเอง, แล้วยังเห็น

ลิกไป โดยรายละเอียดอะไรก็ได้ ว่าไม่เที่ยง ว่าอนัตตา
 ว่าเป็นทุกข์; เมื่อคน ๆ นั้นเขามีความรู้พอ เขาจะศึกษา
 มาอย่างไร ก็ไม่ได้พูดโดยรายละเอียด. แต่คน คนนั้น เขา
 มีความรู้สึกรู้ใจ มีสติพอ มีปัญญาพอ เขาก็ไม่หลง
 เพลิดเพลิน ไม่หลงพราศรรเสรีญด้วยปาก ใจของเขา
 ก็ไม่ผิงลงไป.

เมื่อเป็นอย่างนี้ วิญญาณหรือจิตของคน คนนั้น
 ก็ไม่ถูกกิเลสอาศัย, กิเลสไม่เข้าไปอาศัยได้ในจิตนั้น นั่นคือ
 ไม่มีอุปาทาน. ผู้ที่ไม่มีอุปาทาน ย่อมปรินิพพานใน
 ทิฏฐธรรม ในความรู้สึกรู้ใจของตนเองที่นี้และเดี๋ยวนี้.

มัน สำคัญอยู่ที่คำว่าอุปาทาน; อย่าให้เป็นตัว
 ภาษาหนังสือ จดไว้ในสมุด หรือหูฟังว่า อุปาทาน; ไม่พอ,
 ไปรู้จักอุปาทานที่เราที่อยู่จริง. *ทุก ๆ คนที่อยู่จริง มีอุปาทาน*
ในรูป ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในเสียงที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม,
ในกลิ่น ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในรส ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม,
สัมผัสผิวหนัง ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ความรู้สึกหรือสัญญา
อะไร ที่มันเป็นที่ตั้งแห่งกามในใจนี้.

ส่วนใหญ่ ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ มัน
เป็นเรื่องเพศตรงกันข้าม ทั้งนั้นแหละ, ของเพศตรงกันข้าม
ทั้งนั้น : รูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธรรมารมณ์ ที่
เนื่องกันอยู่กับเพศตรงกันข้ามนี้ จับจิตยิ่งกว่าสิ่งใด,
เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานยิ่งกว่าสิ่งใด. ฝ่ายหญิงก็เป็นแก่ชาย
ฝ่ายชายก็เป็นแก่หญิง. นั่นอุปาทานมันมาจาก ๖ ประการนี้
ที่มันมีอำนาจรุนแรง.

แล้วเราก็ไปดูของจริงซี; อย่าดูตัวหนังสือ, ดูของ
ของจริงนั้น, ดูที่มันเกิดแก่ใจของเราจริงๆ เราก็จะรู้จัก
อุปาทาน. เราก็จะรู้จักว่า พอมีอุปาทานแล้ว จิตใจนี้
เหมือนกับถูกอัดไว้ด้วยไฟ, บอกไม่ถูกคอก มันเหมือนกับ
ว่าถูกที่มดถูกแทง ถูกเผาถูกกลืน ถูกมดกัด ถูกครอบงำ ถูกอะไร
ทุกอย่าง; มีอุปาทาน ก็ไม่นิพพาน คือไม่ว่างไม่เย็น. ที่นี้
ถ้าจิตใจมันเป็นอิสระ มันไม่เป็นอย่างนั้นได้ มันกว้าง มันก็
เย็น.

ต้องควบคุม รั้งกัน ผัสสะและเวทนา เพื่อไม่เกิดอุปาทาน.

นี่นิพพานที่นี้ และเตยวนนี้ มีได้เพราะเรา
สามารถควบคุม สิ่งที่มาสัมผัสด้วย ไม่ให้สร้างความ

เพลิดเพลิน พร่ำสรรเสริญ หรือเมามก ขึ้นมาในใจเราได้.
มันมีเท่านี้ ถ้าคุณทำได้ เรื่องนิพพานนี้ก็จริง ไม่ใช่
ของพูดไว้พูดเฉยๆ ไม่หลอกใคร. เราก็จะเป็นพุทธบริษัท
จริง เพราะเรารู้จักนิพพาน และเราทำให้มีนิพพาน เสวยรส
ของพระนิพพานได้.

ฉะนั้น ก็ไปต่อสู้กับสิ่งที่มากระทบตา หู จมูก
ล้น ภาย ใจ; เอาชนะได้ ไม่มีการตกลงไปเป็นทาสของ
สิ่งนั้น ก็เรียกว่าไม่มีอุปาทานผูกพัน; เมื่อนั้นก็นิพพาน
คือว่างจากกิเลส, แล้วก็เย็นอยู่ตามธรรมชาติของจิต
ประภัสสร. นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ มันเป็นอย่างนี้.

ถ้าจะเกียงให้บำเพ็ญบารมี หมั่นชาติ แสนชาติก็ได้
เพราะว่าเกิดตัวกูในอารมณ์ครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่ง เดือน
หนึ่งอาจเกิดได้หลายร้อย ปีหนึ่งอาจเกิดได้หลายพัน หลาย
หมื่น ยี่สิบสามสิบปีก็เกิดได้หลายแสน พอแล้ว, พอแล้ว
อย่าให้มันมากกว่านั้นเลย มันควรจะเข็ดหลาบแล้ว. นี่บำเพ็ญ
บารมีกันหมั่นชาติแสนชาติ ได้ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง มันก็ไม่
ค้ำกันดอก.

หลักที่เขาว่า ให้บำเพ็ญบารมีหมิ่นชาติ แสนชาติเสียก่อน จึงจะนิพพาน; ของเราปฏิบัติไถ่อย่างนี้, แต่ของเขามันจะเหลวกว้าง. เขาต้องรอเข้าโลงแล้ว หมิ่นครั้ง แสนครั้ง เคี้ยวก็ลืมหมด ขี้เกียจพูดกัน เข้าโลงตั้งแสนครั้ง; เราไม่ทันจะเข้าโลงสักที เรามีการเกิดตาย แห่งตัวกู^{นี้} ตั้งแสนครั้งเหมือนกัน.

เป็นอันว่า มันไม่ขัดกันละ, ที่ว่าจะต้องสร้างบารมี แสนชาติจึงจะนิพพาน ถูกแล้ว; แต่ว่าที่นี้และเดี๋ยวนี้ เราสร้างไถ่แสนชาติ, แล้วหลังจากนั้นมันมีการเข็ดหลาบ มันฉลาดพอที่จะทำไม่ให้เกิดกิเลสเกิด คือเราทำอยู่ตลอดแสนชาติมันแหละ ไม่ให้เกิดกิเลส. อนุสัยลดๆๆๆ เคี้ยวทั้งหมดอนุสัย กิเลสเกิดไม่ได้ มันก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์.

ฉะนั้น เมื่อคุณ บังคับความรู้สึกได้ครั้งหนึ่ง เมื่อนั้นแหละคือสร้างบารมีครั้งหนึ่ง. ถ้าคุณปล่อยจิตไปตามอารมณ์ ก็เพิ่ม ๆ ๆ บวก ๆ ๆ อนุสัยบังคับจิตไว้ได้, กุไม่ไปร่อยกับมึง. บังคับจิตไว้ไถ่อย่างนี้ทีหนึ่ง มันลบ ๆ ๆ ๆ หนึ่ง ๆ อนุสัยมันเป็นลบ; ไม่เท่าไรมันก็หมด มันไม่มีพื้นฐาน รากฐาน ไม่มีเดิมพันที่จะเกิดกิเลส ก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์.

ระวังทำให้อุปาทานลดลงจะถึงนิพพานโดยลำดับ.

นี่ทุกคนในชีวิตประจำวัน คุณ จะต้องถือเป็น
เรื่องประจำวัน; เพราะว่าเรื่องที่จะมาให้เกิดกิเลสมันมา
ทุกวัน ๆ; เรื่องที่จะกำจัดมันเสีย ก็ต้องเป็นเรื่องทุกวัน ๆ
ประจำวัน; อย่าได้ไปหลงรัก หลงเพติดเพลิน พร่ำ
สรรเสริญ เมามก จิตไม่ถูกกิเลสอาศัย ไม่มีอุปาทาน
ก็จะเป็นนิพพานในทิวภรรวมอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้. นี่คือ
เรื่องนิพพาน.

เอ้า, ตอนท้ายนี้อยากจะพูดอีกนิดหนึ่งว่า นิพพานนี้
ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์; พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าอย่างนั้น
ลตฺธา มุธา นิพฺพตี ภูณฺขมานา - ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์
กับใคร. นี่น่าจะขอบใจนิพพานหรือพระพุทธเจ้า ไม่เรียก
ร้องอะไร, ไม่เรียกกิดค่าอะไร.

ระวังอย่าให้อุปาทานเกิดขึ้นมันก็เป็นนิพพาน
เอง ไม่ยากลำบาก ไม่เหลือวิสัย แล้วก็ไม่ต้องสตางค์, แล้ว
ก็ทำให้เสร็จเสียก่อนเข้าใจ. ผมจึงพูดคำพูดขึ้นมาใหม่อีกคำ
หนึ่งว่า "ตายก่อนตาย คือนิพพาน"; แต่ผมก็ได้ยินมาจาก

คนเฒ่าคนแก่อีกทีหนึ่ง ผมลืมเสียแล้วว่าใครพูด ก็มัน
 เนื่องกันมากกับที่ว่า *สวรรค์ในอก นรกในใจ นิพพานอยู่ที่*
ตายก่อนตาย.

นี่บู๊ยาตายายของเราไม่ใช่เล่น *สวรรค์อยู่ในอก นรก*
อยู่ในใจ; ไม่เรียกว่าอยู่ใต้ดิน อยู่บนฟ้าอะไร เหมือนที่
 เขาพูดกันแต่ก่อน. แล้วนิพพานนั้นอยู่ที่ตายเสียก่อน
 ตาย ก็อ้าวๆๆ ที่เคยเกิดวันละหลายๆหน ให้มันตาย
 สนิทเสียก่อนแต่ที่ร่างกายนี้จะตายเข้าโลง มันยังแสดงว่า ที่นี้
 และเดี๋ยวนี้; ก่อนแต่ที่ร่างกาย จะตาย จะเข้าโลงนี้ ตัวกู
 ของกู แห่งอุปาทาน ให้มันหมดเสียก่อน นั่นแหละ
 คือนิพพาน.

นิพพานคือตายเสียก่อนตาย ทำได้ที่นี้และ
 เดี่ยวนี้ แล้วก็ให้เปล่าไม่คิดสตางค์. ใครยังไม่เอาอีก
 คนนั้นโง่ก็มากน้อยไปคำนวณเอาดู.

นี่ผมพูดเรื่องที่ผมถูกทำให้คุณฟัง. พอผมพูดว่า
 นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ แล้วก็ถูกตำ, แล้วมันเปลี่ยนไม่ได้.
 จะตำก็ตำไปเถอะ มันเป็นเรื่องจริงอย่างนี้ มีหลักฐาน
 ในพระพุทธรูปชาติ อย่างนี้ ก็มันมีการทดสอบด้วยใจจริง

อย่างนี้; แล้วมันก็เห็นชัดๆ อย่างนี้ เป็นสันตสิริโก
 อย่างนี้. มันก็คงสภาพอย่างนี้ไว้, ก็คงพูดว่าอย่างนี้ :
 นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้.

เอาไปศึกษาเพิ่มเติมความรู้เรื่องพุทธศาสนาให้เต็ม.
 ผมได้บอกมาแล้วตั้งแต่ครั้งต้น ครั้งแรกว่า ผมจะเลือกสรรมา
 แต่เรื่องที่จะเป็น เป็นเนื้อหา เป็นสาระ ทั้งหมดทั้งสน
 ดั้งแต่ต่ำจนถึงสูงที่สุด มาพูดด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำ; อย่าง
 ที่ผมกำลังทำอยู่นี้.

เรื่องนิพพานนี้จะพูดกันเป็นเดือนๆ ก็ได้; แต่
 เอามาแต่เนื้อหาสาระ หัวข้อที่เป็นหลัก มันก็พูดเดี๋ยว
 ชั่วโมงกว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้, แล้วก็คาบเกี่ยวไปถึง
 เรื่องอื่นด้วย ที่มันคาบเกี่ยวกันอยู่เป็นธรรมดา, อะไรเป็น
 เหตุให้ไม่มีนิพพาน อะไรเป็นเหตุให้นิพพาน ก็ต้องพูดถึงด้วย.

เอาละเลิกกันทีนี้ เลิกว่านิพพานนี้เหลือวิสัย
 นิพพานไม่มีประโยชน์ นิพพานจิตซัด นิพพานต้องรอ
 เข้าโลงหมิ่นหนแสนหน นี่เลิก. เอาเป็น นิพพานที่นี้
 และเดี๋ยวนี้ ก็จะเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง, มีพระนิพพาน
 ได้จริง, มีพุทธศาสนาจริง คือมีนิพพาน เป็นพุทธบริษัท
 จริง คือรู้เรื่องนิพพาน.

เอา, ขอยุติการบรรยายชั่วโมงนี้ไว้เพียงเท่านี้ แล้วก็ปิดประชุม.

ผู้บริจาคเพิ่มเติม

ม.จ. รัตสาทิศ กฤดาการ	๓๐๐ บาท
ม.ล. สุดเอื้อน, ม.ล. สิริระอร นพวงศ์	๔๐๐ „
อุบาสิกาสุรีย์ นกคุ้ม	๑,๐๐๐ „
คุณมโน คุณวันทนา อนุยะวงษ์	๑,๐๐๐ „
คุณประดิษฐ์ คุณมาลี ยวะพุกกะ	๓๐๐ „
คุณอุดม คุณสิริวัลย์ มหาวังศวัด	๕๐๐ „
คุณวิญญู คุณโสพิศ จินดาประเสริฐ	๕๐๐ „
คุณนวลอนงค์ อรชร	๕๐๐ „
คุณสนิท-คุณจุฑารัตน์ จันทรอุไร	๑๐๐ „
คุณทรรศน์ราณี จิตรรังษี	๑๐๐ „
คุณนราจักร ผาสุกวนิช	๑๐๐ „
คุณนภิศิวา ผาสุกวนิช	๑๐๐ „
คุณมณฑาน์รส จิตรรังษี	๑๐๐ „
รวม	๕,๐๐๐ „

มองแต่ แฮ่ดี เต็ด.

เขาดีส่วน เคว้งข้าง ช่างนิ้วเขา
คงเล็ดอกเขา ส่วนที่สี่ เขาดีอยู่
เป็นพระโอรสใน โลกข้าง ยังแท้
ส่วนที่ซัว ล่องไปรู้ ขอบเขาเค็ด;
ละนาคน มีสี่ โดยส่วนเค็ด
ล่องมาเค็ดลวง คั่นหา สหายเค็ด
เหมือนเค็ดลวง นหวดเค็ด ทดลวงเค็ด
มีกนั้นเค็ด มองแต่สี่ มีคุณลวง ๕

พุทธทศ วิษณุ

รายชื่อหนังสือ
ชุดลอยปทุม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑	คู่มือมนุษย์	๖
๒	ศิลป์แห่งการดูด้วยญาณสัมมปัญญา	๑
๓	ศิลป์แห่งการมีพระพุทธเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัว	๑
๔	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑
๕	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม	๒
๖	พูดกับเณร	๑
๗	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๑
๘	เห็นธรรมชาติคือเห็นความเป็นเช่นนั่นเอง	๑
๙	ธรรมโอสถสำหรับโลก	๑
๑๐	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๑
๑๑	ปรมัตถธรรมค่ากลอน	๑
๑๒	นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้	๑

ขำขำใหญ่-ขำขำเล็ก ?

คือดีกว่าดี กว่าเขา ซ้ำเราแย่
มันเพียงแต่ ดีกว่าคน ที่ขำขำใหญ่
ส่วนตัวเอง ขำขำเล็ก นี้ก็ใหญ่ไกล
มัน ขำขำ เขา อยู่เมื่อไร ใหญ่ก็ดู
เขา ดีด ซ้าย, ปรืด ซ้ายขวา, ทั้ ขำขำเล็ก
มัน ยิ่งดีด เขลือลือเล็ก กันทั้งตัว,
แม่ ดีด ซ้าย เลวกว่า ไม่พ่ด
แต่ ดีด ซ้าย มัน ก็ หุร อยู่เมื่อไร.
มันเพียงแต่ ดีกว่าคน ที่ยิ่งเลว
ส่วนตัวเอง ก็ยิ่งเลว ไม่ไปไหน
เผื่อ เกล็ด ซ้าย รักขวา มีน บ้าใจ
มัน ก็ โพล่ พลัด หน้า ทบหน้าพพาน ๔

พ. ธีระ...